

Aktiv hverdag – trygg framtid

2021 - 2024

Kommuneplanens Handlingsdel, Tvedestrand

Høringsutkast juni 2020 -
Kommunedirektøren

Innhold

Forord og sammendrag	2
1 Innledning.....	5
1.1 Formålet med Handlingsplanen	5
1.2 Folketalls- og demografiutvikling	5
1.3 Arbeidsmarked og sosiale ytelser.....	8
Visjon og målsetting	9
1.4 Aktiv hverdag – trygg framtid.....	9
1.5 Kommunens målsetting.....	10
2 Strategi, satsningsområder og handlingsregler	10
2.1 Bakgrunnsbilde	10
2.2 Strategi.....	14
2.3 Satsningsområder.....	16
2.4 Handlingsregler og finansielle nøkkeltall.....	18
2.5 Kommunedirektørens vurdering av alternativene	22
3 Vedlegg.....	23

Forord og sammendrag

Tvedestrand er en kommune i *utvikling*, som har investert stort de siste årene og fortsatt skal investere mye de nærmeste årene. Sist vedtatt økonomiplan for 2020-2023 m.m. viser en kommune som har og vil få økonomiske utfordringer i hele planperioden.

På denne bakgrunnen vedtok kommunestyre i sist budsjett og økonomiplan at det skal gjennomføres og iverksettes et større utviklings- og omstillingsprosjekt som skal gi kommunen et lavere driftsbudsjett på omlag 11 mill. kroner i løpet av perioden 2020-2024.

Det ble i tillegg også lagt til grunn at skole- og barnehagesektoren må gjennom større strukturelle endringer for å få ned driftsutgiftene med omlag 11,5 mill. kroner ved utgangen av 2022-2024, slik at det høye investeringsnivået innenfor denne sektoren kan gjennomføres uten at de samlede utgiftene økes. Det betyr at økte finansutgifter for bygging av nye barnehage på Bronsbu og ny barneskole for hele kommunen, skulle finansieres med tilsvarende lavere driftsutgifter innenfor barnehage- og skolesektoren.

Ved behandlingen av Handlingsplanen for 2016-2020 vedtok kommunestyret i desember 2015 «Utviklingsalternativet» som hovedstrategi for å nå kommunens hovedmålsettinger. Denne strategien har vært nedfelt i alle vedtatte handlingsplaner, økonomiplaner og budsjetter etter 2015.

Kommunen er nå godt i gang med å gjennomføre «Utviklingsalternativet» sine hovedstrategier og – satsningsområder. I tillegg er kommunen i full gang med å planlegge, og gjennomføre, et større utviklings- og omstillingsprosjekt i kommunen. Dette vil stille store krav til politikere, ansatte og ledelsen til å prioritere, og ikke minst *gjennomføre* det som er og blir vedtatt.

«Utviklingsalternativet», slik det er vedtatt, legger til grunn et svært høyt kommunalt investeringsnivå innenfor prioriterte områder med fortsatt sterkt fokus på en stram og effektiv kommunal drift. Resultatet blir at kommunen vil få en svært høy netto lånegjeld og vil være eksponert for eventuelle fremtidige renteendringer. I tillegg vil også resultatet være at kommunen får et svært svakt netto driftsresultat og et lavt disposisjonsfond i slutten av planperioden. Dette kommer tydelig fram under nytt punkt i Handlingsplanen om handlingsregler og finansielle nøkkeltall, hvor kommunestyre må fastsette hvilke finansielle nøkkeltall som kommunen skal styre etter.

Kommunestyret vedtok ny Kommuneplanens samfunnsdel for 2018-2030 i februar 2018 med fokus på følgende hovedutfordringer:

- Gode levekår for alle
- Næringsutvikling
- Digitalisering

- Frivillighet og samskaping
- Markedsføring og omdømmebygging
- Vekst og utvikling i hele kommunen
- Rekruttering og kompetanseutvikling
- Klima og energi

Handlingsplanen for 2021-2024 skal angi hvordan samfunnsdelens hovedutfordringer skal følges opp gjennom fortsatt satsning på «Utviklingsalternativet», men tilpasset nye og strammere økonomiske rammevilkår og handlingsrom for kommunen som organisasjon.

Det betyr i klartekst at det må *gjøres svært vanskelige prioriteringer*, og det må være vilje til å gjøre større endringer i strukturer og driftsopplegg for kommunens tjenester, dersom «Utviklingsalternativet» skal la seg fullt ut gjennomføres i perioden 2021-2024.

I forhold til sist vedtatt økonomiplan var det lagt til grunn at eiendomsskatten skulle settes ned fra 5 til 4 o/oo fra 2021, som følge av statlige endringer på maksimalsats. Det er i kommuneproposisjonen for 2021, som ble lagt frem i mai 2020, kommet signaler fra regjeringen at den inntil videre ikke vil frem et slikt forslag om endring av maksimalsatsen på eiendomsskatt. Det vil gi et inntektsøkning på omlag 6 mill. kroner årlig fra 2021 i forhold til gjeldende økonomiplan, dersom kommunestyret velger å opprettholde 5 o/oo som skattesats. Om dette gjelder kun for 2021 eller også i årene etter 2021 har kommunedirektøren så langt ikke sett noe avklaring på. Dette er dermed et vesentlig usikkerhetsmoment i forutsetningene for handlingsplanen.

Kommunedirektøren har i sitt forslag til høringsutkast til Handlingsplan for 2021-2024 lagt til grunn en sats på 5 o/oo. Det betyr at kommunen tar inn omlag 30 mill. kroner i eiendomsskatt pr. år, dvs. omlag 6 mill. kroner mer enn gjeldende økonomiplan. Det alle meste av eiendomsskatten går med til å finansiere økte renter og avdrag på det svært høye investeringsnivået og til økte driftsutgifter ved utviklingsalternativet.

Det var tidligere også en berettiget frykt for at kommunen kunne miste omlag 4,7 mill. kroner i rammeoverføringene, dersom det innføres nytt system for distriktsindeksen. Regjeringen forslår nå i kommuneproposisjonen for 2021 at dette blir nærere utredet ved en samlet gjennomgang av inntektssystemet innen 2022/2023. Kommunedirektøren har i sitt forslag ikke tatt inn denne usikkerheten.

Renteutgiften vil kunne bli redusert med mellom 2-5 mill. kroner som følge av vesentlig lavere rente ned mot 1 %, fra forutsatt 2,2 %. Det lave rentenivået er lagt til grunn fra kommunedirektørens side i høringsutkastet.

Utbytte fra Agder Energi AS vil i 2021 kunne bli redusert med 4 mill. kroner, ned fra 6,5 til 2,5 mill. kroner. Dette er lagt inn som en forutsetning i høringsutkastet, men da med den forutsetningen at nivået på utbyttet kommer opp igjen på 6,5 mill. kroner fra 2022. Dette er

en usikkerhetsfaktor, og betinger vesentlige bedre økonomiske resultatet framover enn i «bunnåret» 2019.

På utgiftssiden kan det innenfor enkelte sektorer, som helse- og omsorgssektorene, samt sosiale ytelser, bli høyere utgifter med minst 4 mill. kroner fra 2021 etter kommunedirektørens vurdering. Dette er en svært usikker prognose. Usikkerhet rundt vedtatte budsjetttrimmer for sektorene er uklare på flere områder, også som følge av Koronasituasjonen.

Det er stor grad av usikkerhet knyttet til om effekten av utviklings- og omstillingsprosjektet vil gi så mye innsparing som 11 mill. kroner. En ser at «ting tar mer tid», ikke minst når en skal ta ut mye økonomisk effekt ved naturlig avgang og ikke oppsigelser.

Kommunedirektøren har i høringsutkastet lagt til grunn en lavere innsparing ned fra 11 til 8 mill. kroner, dvs. en reduksjon på 3 mill. kroner.

Samlet kan dette gi en forbedring på netto driftsresultat i planperioden med omlag 4 mill. kroner utover det som ligger i gjeldende økonomiplan. Dette er en usikker prognose.

Rådmannen har utarbeidet to ulike utviklingsalternativer i planperioden; med og uten bygging av ny barneskole for hele kommunen i sentrum. Begge alternativene legger til grunn endringer i skolestrukturen som tidligere lagt til grunn.

Jarle Bjørn Hanken
Kommunedirektør

Øyvind Johannesen
Ass. kommunedirektør

1 Innledning

1.1 Formålet med Handlingsplanen

I henhold til plan- og bygningslovens § 11-1 skal kommuneplanen ha en handlingsdel som angir hvordan kommuneplanens samfunnsdel og arealdel skal følges opp de fire påfølgende årene. Handlingsplanen skal revideres årlig. Økonomiplan etter § 14-4 (tidligere § 44) i ny kommunelov kan inngå i handlingsplanen.

Kommunestyret har gjennom tidligere planstrategier vedtatt at det skal utarbeides en Handlingsplan for de 4 påfølgende år som et eget selvstendig dokument. Kommunestyret har i forbindelse med behandlingen av årshjulet for 2020 vedtatt at høringsutkast til plan skal behandles av kommunestyret i junimøtet, og ikke som tidligere i septembermøtet. Endelig utkast til Handlingsplan skal dermed vedtas i septembermøtet etter at det har vært drøftet i formannskapets budsjettseminar i slutten av august. I formannskapets budsjettseminar deltar utvidet formannskap, kommunedirektørens ledergruppe og utvalg for tillitsvalgte. Høringsutkastet legges ut på høring i minst 30 dager, jfr. PBL § 11-4. Vedtatt Handlingsplan fungerer derfor også som tydelige politiske styringssignaler for kommunedirektørens arbeid med økonomiplan og årsbudsjett utover høsten.

Handlingsplanen skal ta utgangspunkt i kommuneplanens vedtatte samfunnsdel for 2018-2030, og avklare hvilke hovedstrategier og – satsningsområder (tiltak og grep) som skal gjennomføres i perioden 2021-2024 innenfor forsvarlige økonomiske rammer. Det vil være viktig i den forbindelse å ha et perspektiv som gir en bærekraftig økonomisk utvikling over en lengere tidshorisont enn 4 år, jfr. nye kommunelovens intensjoner.

Den nye kommunelovens § 14-2, pkt. c, setter nå krav til at kommunen skal fastsette finansielle måltall som f.eks. størrelsen på netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad m.m. Den nye kommunelovens § 14-1 setter nå tydeligere krav til at kommunen skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Det er dette høringsutkast til Handlingsplan derfor tatt inn et eget punkt om handlingsregler og finansielle nøkkeltall, hvor det foreslås konkrete nøkkeltall.

1.2 Folketalls- og demografiutvikling

Folketallsutviklingen og sammensetning gir indikatorer på vekstkraft og utvikling i lokalsamfunnet. Kommunens frie inntekter, skatt og rammeoverføringer, bygger i stor grad på utvikling i folketall og sammensetningen, samt beregnet utgiftsbehov, målt opp mot landet som helhet. Størrelsen på skatt og rammeoverføringer fastsettes i stor grad av Stortinget, samt utviklingen i folketallet og samlede skatteinntekter på landsbasis. Dersom kommunen får en befolkningsutvikling som er bedre enn landsgjennomsnittet vil

kommunens frie inntekter øke med omlag kr. 26.000,- pr. ny innbygger. Blir det en svakere vekst enn landsgjennomsnittet blir virkningen motsatt (nedgang i frie inntekter).

Folketall i Tvedestrand pr. 31.12.

År 2009	År 2010	År 2011	År 2012	År 2013	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017	År 2018	År 2019
5 939	5 969	6 019	6 064	6 059	6 048	6 014	6 051	6 086	6 069	6 053

I perioden 2009 til 2012 var det en økning i folketallet i Tvedestrand. Økningen var på 125 personer, eller på 2,1 %. Fra 2013 til 2015 var det en nedgang i folketallet med 50 personer eller 0,8 %, mens innbyggertallet økte igjen fra 2016 til 2017 med 72 personer (1,2 %). Fra 2017 til 2019 gikk innbyggertallet ned med 33 personer, -0,5 %, mens landet økte med 1,3 %.

Fra 2009 til 2019 er det en økning i innbyggertallet i Tvedestrand på 114 personer, d.v.s. 1,9 %. Landet totalt har hatt en vekst på 11,0 %. Årlig gjennomsnitt er 0,2 % for Tvedestrand og 1,1 % for landet. Denne utviklingen gir negativ effekt i forhold til blant annet hva kommunen får i frie inntekter gjennom inntektssystemet. Etter at inntektssystemet ble innført med dagens profil, har kommunen hatt et tap i sine samlede skatte- og rammeoverføringer på om lag 1-2 mill. kroner hvert år. Dette har vært et «skjult» effektiviseringskrav for kommunen de siste 20 årene.

Det er forskjellig utvikling for de ulike aldersgruppene over tid. Antall barn og unge (aldersgruppen 0-19 år) har blitt gradvis redusert de siste årene, fra 1 462 i 2010 til 1 339 i 2018. Dette er en nedgang på -8,4 %. Nedgangen i aldersgruppen 0-5 år er markant, hele 20,6 %.

I samme periode er det aldersgruppen 67-79 år som har en markant økning i antall innbyggere, hele 49,6 %, økning på 282 personer.

Det betyr at kommunen får en stadig eldre befolkning, mens barn/unge har hatt en reduksjon de siste årene. Den yrkesaktive delen av befolkning har holdt seg rimelig stabil.

Fortsetter denne utviklingen vil det påvirke prioriteringen av de kommunale tjenestene og ressursene i fremtiden. Det kan bety færre barne- og skoleplasser og økning i helse- og omsorgsbehovene. KS har i 2019 utarbeidet en prognose for demografiutvikling pr. kommune, og den viser følgende utviklingstrekk:

Anslag endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(endring fra 1.1.2019)

Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM TVEDESTRAND
2020	2 235	-1 110	1 334	-124	227	-152	2 410
2021	3 058	-2 220	-191	-106	153	-168	527
2022	3 041	555	-1 446	-107	227	-93	2 177
2023	1 347	-1 665	382	-145	180	-143	-43
2024	3 073	-1 803	-763	-56	156	-255	351
2025	3 137	-971	-191	-186	148	-96	1 841
2026	7 271	-2 358	0	-106	243	-163	4 885
2027	7 042	-2 358	0	-162	241	-154	4 608
2028	6 527	-1 526	-55	-288	210	-178	4 690
2029	4 210	-832	0	-180	172	-84	3 286

Samlet folketall i Tvedestrand har vært slik de siste 20 årene:

- 1.1.1998: 5 929 innbyggere
- 1.1.2008: 5 874 innbyggere
- 1.1.2018: 6 086 innbyggere
- 1.1.2019: 6 053 innbyggere

Veksten fra 1998 til 2019 er på 2,1 %. For hele landet var veksten i samme periode 20,6 %.

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte i juni 2018 prognoser for folketallet i landets kommuner i 2040. Bakgrunnen for prognosene er dagens folketall, samt forutsetninger om de demografiske komponentene framtidig fruktbarhet, dødelighet, innenlandske flyttinger og inn- og utvandring. Med ulike forutsetninger om disse komponentene er det lagt prognoser ut fra hvor stor folkevekst det blir i landet totalt. For Tvedestrand har en følgende prognose for 2040:

- 6 000 innbyggere ved hovedalternativet for nasjonal vekst (midlere alternativ).
- 5 700 innbyggere ved lav nasjonal vekst.
- 6 300 innbyggere ved høy nasjonal vekst.

Forutsetningene bygger på historiske data og nasjonale utviklingstrekk, og ikke på lokale forventninger. For Tvedestrand betyr det at den forventede positive utviklingen med bakgrunn i m.a. ny E18 og ny videregående skole ikke er hensyntatt.

Elevtall

Nedenfor vises elevtallet ved barne- og ungdomsskolene i Tvedestrand nå, samt for 10 og 20 år siden. Som en ser er elevtallet gått ned.

Elevtall	Høsten 1997	Høsten 2007	Høsten 2017
Alle barneskolene	566	500	513
Ungdomsskolen	242	246	207
Sum	808	746	720

Elevtallene er hentet fra årsberetninger og økonomiplan/budsjett.

Folketall i Tvedestrand pr. ettårig alder 0-15 år

SSB publiserer også folketall pr. ettårig alder. I tabellen under har en satt inn antall pr. 1.1.2018, samt tall fra SSB befolkningsframskrivinger. I befolkningsframskrivingen er det hovedalternativer med midlere nasjonal vekst som er benyttet. En har valgt å gruppere i 0-5 år (barnehagealder), 6-12 år (barneskolealder) og 13-15 år (ungdomsskolealder).

	0-5 år	6-12 år	13-15 år	Sum
1.1.2018	335	500	211	1.046
Prognose 1.1.2020	339	483	217	1.039
Prognose 1.1.2030	323	417	194	934
Prognose 1.1.2040	295	404	183	882

Dersom SSBs befolkningsprognoser slår til blir det en betydelig reduksjon i barnetallet både i barnehagene og i skolen. Dersom en legger til grunn høy nasjonal vekst i SSBs befolkningsframskriving vil antall barn og unge være 1 049 i 2020, 1 007 i 2030 og 1 017 i 2040.

1.3 Arbeidsmarked og sosiale ytelser

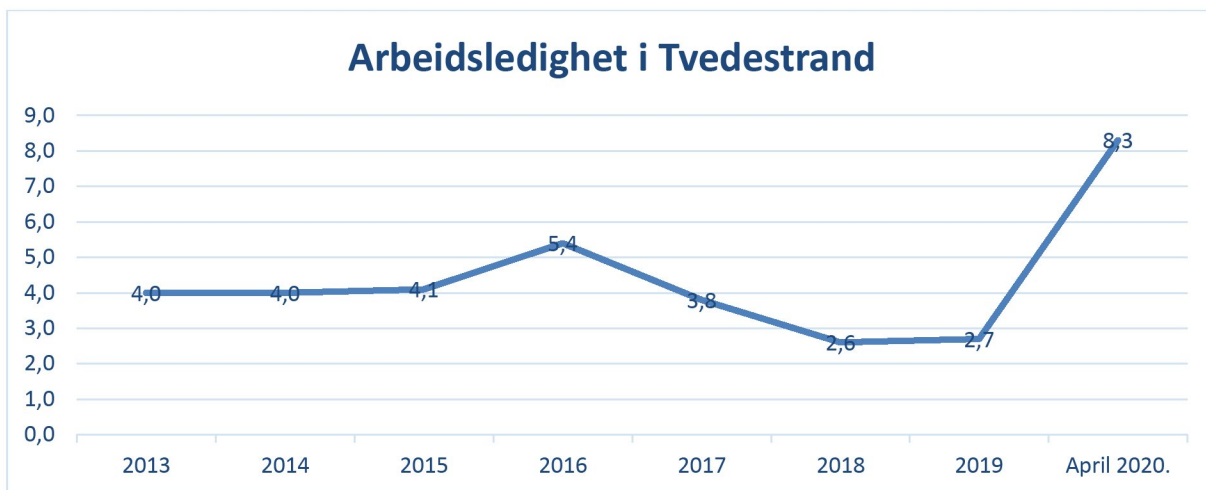
Utvikling av arbeidsledighet (helt ledige arbeidssøkere) i % av arbeidsstyrken, pr. årsskiftet (januar)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Landet	3,3	3,1	2,8	2,5	2,6	3,1	3,4	3,2	2,3	2,2
Snitt fylket	3,8	4,0	3,5	3,6	4,0	3,7	4,7	3,5	2,3	2,3
Tvedestrand	4,4	4,3	3,2	4,0	4,0	4,1	5,4	3,8	2,6	2,7

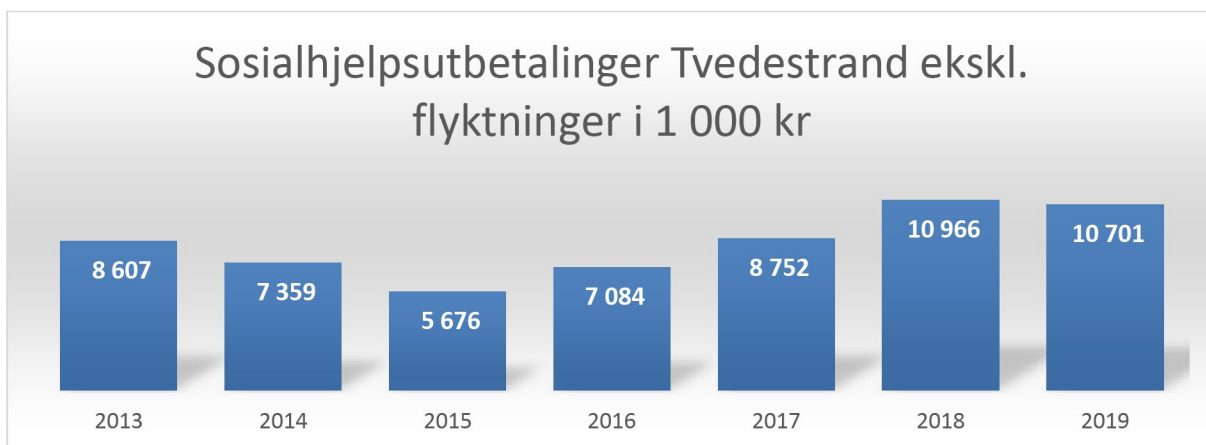
Arbeidsledigheten i Tvedestrand har i perioden variert i mellom 2,6 % og 5,4 %. I 2018 var den nede i 2,6 %, mens den i 2016 var oppe i hele 5,4 %. Ledigheten i Tvedestrand har i alle årene, unntatt 2012, vært lik med eller høyere enn gjennomsnittet både for Aust-Agder og landet. Arbeidsledigheten har sunket vesentlig i 2018 både på landsbasis, i fylket og i kommunen. I 2019 ligger arbeidsledigheten på 2,7 % i kommunen, i fylket på 2,3 % og på landsbasis 2,2 %. Arbeidsledigheten har holdt seg stabilt i 2018 og 2019 på et historisk lavt nivå. I 2020 har korona-situasjonen medført en stor økning i arbeidsledigheten, og pr. april 2020 ligger den på 8,3 % i kommunen, 8,9 % i fylket og hele 9,6 % på landet.

Det som er svært bekymringsfullt for Tvedestrand er at utbetalingene til sosiale ytelser ikke har sunket i 2018 og 2019, selv om arbeidsledigheten har gått ned vesentlig. Utbetalingene til ordinære sosial ytelser har i løpet av perioden 2015 til 2018/2019 nesten doblet seg.

Arbeidsledigheten i kommunen har utviklet seg slik de siste 7 årene:

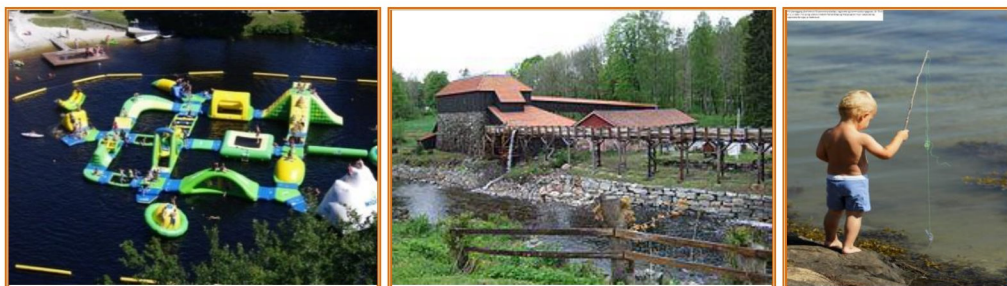
Ordinære sosiale ytelser *ekskl.* flykninger (intro 1-5 år) og kvalifiseringsprogrammet har utviklet seg slik de siste 7 årene:

Visjon og målsetting

Kommunen har siden 2011 hatt visjonen:

1.4 Aktiv hverdag – trygg framtid.

1.5 Kommunens målsetting

I kommuneplanens samfunnsdel har kommunestyret vedtatt følgende målsetting:

- **Være en attraktiv bokommune med Østre Agder/Agder som arbeidsplassregion**
- **Styrket næringsutvikling med økt antall arbeidsplasser**
- **En befolkningsutvikling tilnærmet lik landet**
- **Gode levekår**

2 Strategi, satsningsområder og handlingsregler

2.1 Bakgrunnsbilde

Kommunen har de siste 10 årene lagt til grunn et langsiktig arbeid som har hatt fokus på «tidlig innsats» med en tverrsektoriell organisasjonstenkning på utøvelse av tjenestene. Dette blir det fortsatt viktig å ha fokus på fremover, og på noen områder kan en se indikatorer på en positiv virkning av denne innsatsen. Samtidig ser en likevel en økning behov for kommunale tjenester innenfor stort sett innenfor de fleste tjenesteområdene. Det har særlig vært en vekst i etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester, både over og under 67 år, samt sosial ytelser.

Det er viktig at alle tjenester i kommunen fortsetter å arbeide for å bli enda bedre på tverrsektoriell samhandling. Måter å jobbe på som i større grad bruker samskapning som verktøy, sammen med frivillighet, vil også være viktige grep i fremtiden. På dette området bør det være økt fokus på ytterligere å heve kunnskapsnivået i organisasjonen, blant ledere, ansatte/arbeidstakerorganisasjoner og politikerne. Det at flere innbyggere i enda større grad opplever å «mestre sitt eget liv» blir et viktig satsningsområde fremover. Samtidig viser det seg at det å definere hva som «er godt nok» opp mot de tilgjengelige økonomiske rammene, stadig blir mere aktualisert. Utvikling- og omstillingsprosjektet må ha et sterkere fokus på denne problemstillingen ved videreutvikling av kommunens tjenestenivå og kvalitet.

Utviklingsalternativet, som ble vedtatt som hovedstrategi i 2015, legger stor vekt på investering og satsning innenfor følgende tre hovedområder:

- Barn og unge
- Infrastruktur og næringsutvikling
- Idrett, folkehelse og kultur

Denne store satsningen har som en klar målsetning om å øke innbyggertallet i kommunen helst utover landsgjennomsnittet. Økning av innbyggertallet i kommunen er det som vil kunne gi en bærekraftig utvikling av samfunnet Tvedestrand kommune.

Oppstart av utviklings- og omstillingsprosjektet i 2019 og gradvis iverksetting fra 2020, har en klar målsetning om å redusere kommunens driftsutgifter og effektivisere driften i løpet 3-4 år, samtidig som kommunen fortsatt skal gi god nok kvalitet på tjenestene og ha et rimelig godt omdømme. Utvikling av ansattes kompetanse for å møte fremtidens utfordringer står også i fokus i dette prosjektet. Gjennomføring av prosjektet vil kreve et tett og tillitsbasert samarbeid mellom politikere, ansatte/arbeidstakerorganisasjonene og ledelsen i kommunen.

Med utgangspunkt i vedtatt økonomiplan for 2020-2023, årsbudsjett for 2020, regnskap for 2019, samt 1 tertialrapport 2020, ser det økonomiske utfordringsbildet for kommunen slik ut frem mot 2024:

- Lagt til grunn i vedtatt økonomiplan
 - Redusere driftsnivået gjennom utviklings- og omstillingsprosjektet med omlag 11 mill. kroner; effektiviseringseffekt og lavere tjenestenivå.
 - Redusere driftsnivået gjennom strukturelle endringer innenfor skole og barnehage med omlag 11,5 mill. kroner, som følge av store investeringer innenfor denne sektoren.
 - Økning i *netto* drifts- og finansutgifter ved bygging av ny stor barnehage (6 avdelinger) ved Bronsbu med omlag 1,0 mill. kroner, og ny stor barneskole i sentrum for hele kommunen (525 elever) med omlag 0 mill. kroner, samlet omlag 1,0 mill. kroner, skal finansieres med bruk av eiendomsskatten.
 - Med en kostnadsramme på 257 mill. kroner inkl. moms for bygging av ny barneskole for 525 elever og nedleggelse av alle de fire eksisterende barneskolene, vil økte finansutgifter på omlag 10 mill. kroner dekkes med tilsvarende reduksjon i driftsutgiftene ved barneskolene. Det vises her til vedlagte rapport som nærmere beskriver de reduserte driftsutgiftene, delrapport 2 fra arbeidsgruppe 5 i utviklings- og omstillingsprosjektet. Dette forutsetter et rentenivå på 2,2 %, mot dagens flyttende rente på 1,0 %.
 - Kommunen får en netto lånegjeld (investeringsslån) på omlag 750 mill. kroner i 2023/2024, og et negativt netto driftsresultat i perioden 2021-2023, som medfører at kommunens disposisjonsfond reduseres ned til omlag 8,1 mill. i 2023/2024 kroner når det tas hensyn til inndekning av underskuddet fra 2019 på 5,8 mill. kroner.

- Endringer i de økonomiske forutsetningene som vil/kan endre seg i forhold til vedtatt økonomiplan:
 - Maksimal skattesats for eiendomsskatt vil ifølge kommuneproposisjonen for 2021 fortsatt kunne ligge på 5 o/oo i 2021. Om dette vil være gjeldende for

flere år er usikkert. Det gir et inntektsøkning på omlag 6 mill. kroner i 2021 og eventuelt videre. Tidligere var det forutsatt fra regjeringen at maksimal skattesats skulle gå ned fra 5 til 4 o/oo fra 2021.

- Lavere utbytte fra Agder Energi AS i 2021 med omlag 4 mill. kroner, ned fra 6,5 til 2,5 mill. kroner. Det forutsettes et «normalt» utbytte igjen fra 2022 på 6,5 mill. kroner. Dette er det usikkerhet rundt, men resultatene fra første del av 2020 indikerer noe bedre resultater enn i «bunnåret» 2019.
- Lavere rentesats, ned fra 2,2 % låne rente til 1,0 % låne rente i hele planperioden, vil kunne gi en redusert netto renteutgift med omlag 2 mill. i 2021 som stiger til omlag 5 mill. kroner i 2024 med gjeldende vedtatt investeringsnivå, som gir en netto lånegjeld (investerings lån) på omlag 750 mill. kroner i 2023/2024. Dette er en usikker prognose. Den svært høye lånegjelden til kommunen vil med et så lavt rentenivå som 1,0 %, bety at kommunen er svært renteksponert.
- Høyere tjenestebehov innenfor helse- og omsorgssektoren, samt sosiale ytelser, med anslagsvis minst omlag 4 mill. kroner fra 2021. Dette er et høyst usikkert anslag.
- Lavere og et mer «realistisk» anslag for effektiviseringseffekt av kommuneorganisasjonen og de kommunale tjenestene, som reduseres med 3 mill. kroner, ned fra 11 til 8 mill. kroner. Svært usikkert anslag.

Samlet kan dette utgjøre en forbedring av kommunens økonomi i forhold til vedtatt økonomiplan med omlag 4 mill. kroner i slutten av planperioden (usikkert anslag!).

- Andre forhold og usikkerhetsfaktorer:

- Utviklingen av kostnadene for tjenester til ressurskrevende brukere kan utvikle seg i negativ retning i planperioden.
- Skolebudsjettet og nivået på spesialundervisningen, kan medføre et høyere kostnadsnivå.
- Barnehagebudsjettet har lagt til grunn i økonomiplanen at det reduseres med 1 avdeling fra høsten 2022, p.g.a. nedgangen i barnetallet 0-5 år. Det er også forventet nedgang i nivået på tilskudd til private barnehager i økonomiplanen. Det er usikkerhet rundt disse tiltakene.
- Distriktsindeksen i inntektssystemet kan bli endret først fra 2023, mot tidligere antydning fra 2021. Det kan gi et eventuelt bortfall av inntekt på omlag 4,7 mill. kroner på sikt, men er et høyst usikkert anslag. Det skal være en total gjennomgang av inntektssystemet innen 2022/2023, som vil avklare dette.
- Renteutviklingen de neste 4 årene. Rentebanen som er lagt inn i gjeldende økonomiplan er 2,4 % i 2020, 2,3 % i 2021 og 2,2 % i 2022 og 2023. Den siste kraftige nedgangen i flytende rente fra 2,4 til 1,0 % våren 2020 og en styringsrente fra Norges Bank på 0 %, som det antydes kan holde seg i flere år fremmer, vil kunne gi et historisk lavt rentenivå i denne planperioden. Det er

svært mange usikkerhetsfaktorer for denne prognosen med en flytende rente på 1,0 % i hele planperioden.

- Kommunen har pr. 31.12.19 omlag 20,2 mill. kroner på disposisjonsfond. Det er lagt opp til å bruke omlag 6,3 mill. kroner i perioden 2020-2023 ekskl. inndekning av underskudd på omlag 5,8 mill. kroner i 2019. Ved inndekning av underskuddet fra 2019 vil disposisjonsfondet gå ned til omlag til 8,1 mill. kroner i slutten av 2023. Status i 1. tertialrapport 2020 indikerer at det kan bli et merforbruk 2020, som da må dekkes inn ved bruk av disposisjons-fondet i 2020. Med et merforbruk på f.eks. 5 mill. kroner i 2020, vil disposisjonsfondet være på omlag 9,8 mill. pr. 31.12.2020, og kun på 3,1 mill. kroner pr. 31.12.2023, forutsatt at det ikke blir noen mer underskudd enn planlagt i perioden 2021-2023.
- Koronasituasjonen kan påvirke kommuneøkonomien i negativ retning, selv om Stortinget har forutsatt at kommunesektoren skal få kompensert for tapt inntekter og økte utgifter som følge av denne situasjonen. Staten har nedsatt et arbeidsutvalg for å utrede nærmere de økonomiske konsekvensene av epidemien, men de skal ikke levere sluttrapport for i april 2021. En må med andre ord trolig leve med usikkerhet rundt dette i lengre tid.

Kommunen er i ferd med å gjennomføre flere av tiltakene som er beskrevet i satsningsområdene for «Utviklingsalternativet». Ny E 18, A 67 Tvedestrand næringspark og ny idrettspark ved ny videregående skole er ferdigstilt og er/blir åpnet innen utgangen av 2020.

Det er inngått kontrakt med entreprenør for bygging av 8 boliger for personer med nedsatt funksjonsevne og for bygging av ny barnehage på Bronsbu for 6 avdelinger, som erstatning for 3 kommunale barnehager i sentrum. Begge disse prosjektene ligger innenfor den kostnadsrammen som kommunestyret har fastsatt. For de 8 boligene ligger kostnaden vesentlig under kostnadsrammen på 45,9 mill. kroner. Det vil være behov for minst 6 årsverk til kommunale tjenester for de aktuelle personene i de 8 boligene, som gir økte driftsutgifter med omlag 4 mill. kroner. Dette er tatt inn i gjeldende økonomiplan.

Innenfor næringsfeltet var det stor interesse for kjøp av de nyutviklede næringsområdene, men det er en noe avventende holdning p.t. p.g.a. koronasituasjonen.

I tillegg er kommunen i gang med planlegging og gjennomføring av flere infrastrukturtiltak innenfor vann og avløp som følge av ovennevnte investeringer og nye planlagte investeringer.

Dette er samlet positivt for utviklingen av lokalsamfunnet og kommunen

Det planlegges ny barneskole i sentrum for hele kommunen som erstatning for 4 barneskoler i kommunen. Planlegging av ny barneskole er i gjeldende økonomiplan forutsatt å stå ferdig

høsten 2023 og planarbeidet har startet opp i 2020 (rom- og funksjonsprogram). Foreløpig kostnadsramme for ny barneskole i sentrum er på 257 mill. kroner (2020-priser) for 525 elever. Kommunestyret har forutsatt at alle de 4 barneskolene (Tvedestrand, Holt, Dypvåg og Songe) skal legges ned fra 01.08.2023. Det er forventet at denne investeringen *netto* ikke vil øke kommunens samlede driftsutgifter (d.v.s. et «nullsumspill»), men den vil selvsagt øke kommunens renterisiko ved at lånegjelden øker med omlag 205 mill. kroner som følge av denne investeringen.

Ellers er det i gjeldende økonomiplan satt opp flere mindre investeringer i perioden frem til 2023.

Det store spørsmålet blir fortsatt hvor høy lånegjeld kommunen kan betjene på en økonomisk forsvarlig måte, samtidig som kommunen får svært svake netto driftsresultat og en kraftig svekkelse av størrelsen på disposisjonsfondet?

Svaret på dette spørsmålet vil selvsagt være sterkt styrt av hvorledes kommunens driftsutgifter (tjenestevolum/-nivå) og rentenivået utvikler seg, samt utviklingen på kommunes samlede frie inntekter (skatt og rammeoverføring). På flere av disse områdene ser en både positive og negativ utvikling. Dette vil bli nærmere belyst under punkt om handlingsregler og finansielle nøkkeltall.

Med dette bakgrunnsbildet er det i denne handlingsplanen fra kommunedirektøren side fortsatt skissert *to svært ulike alternative* strategier og satsningsområder for å videreutvikle «utviklingsalternativet».

Dette gjelder særlig rundt punktet om bygging av nye barneskole for hele kommunen eller ikke bygge ny barneskole, men fortsatt gjøre tilsvarende store endringer i skolestrukturen, men da løst innenfor kommunes samlede eksisterende bygningsmasse som er egnet til skolebygg.

Det er selvsagt mulig med andre alternativer eller kombinasjoner enn de som er skissert under. Slike alternativer kan fremmes i den videre prosessen med handlingsdelen.

2.2 Strategi

Utviklingsalternativ 1 – Gjennomføre vedtatt investeringsprogram med bygging av ny barneskole og endringer i skolestrukturen.

Gjennomføre det svært høye investeringsnivået som er forutsatt i vedtatt handlingsplan og økonomiplan for 2020-2023. Det medfører en netto lånegjeld (investeringslån) på omlag 750 mill. kroner i slutten av planperioden. Dette medfører m.a. bygging av

- Ny barneskole for hele kommunen til 525 elever, som erstatning for alle de fire eksisterende barneskoler, til en kostnad på 257 mill. kroner innen høsten 2023.
- Tilpasse driftsnivået til inntektsnivået med følgende hovedstrategier og forutsetninger i planperioden 2021-2024:

Fokus på stram og effektiv kommunal drift med:

- Omstillinger, omorganiseringer, effektivisering og kutt som skal gi ca. 11 mill. kroner lavere driftsbudsjett i slutten av planperioden, alternativt 3 mill. kroner lavere, dvs. 8 mill. kroner. Ha et sterkere fokus på hva som er «godt nok» i forhold til tjenestenivået og kvaliteten.
- Strukturendringen innenfor barneskole og barnehage som skal gi ytterligere ca. 11,5 mill. kroner lavere driftsbudsjett i slutten av planperioden. Det medfører m.a. at skolestrukturen endres ved å få en ny barneskole for hele kommunen i sentrum som erstatning for alle de 4 eksisterende barneskolene fra 01.08.2023.
- Økte driftsutgifter som følge endret tjenestenivå innenfor m.a. helse- og omsorgssektoren og sosiale ytelser med minst 4 mill. kroner fra 2021, som dekkes innenfor vedtatt total driftsramme med omprioriteringer, effektivisering, økt realvekst i frie inntekter, økte eiendomsskatteinntekter og lavere netto renteutgifter.

Finans og utbytte med:

- Lavere netto renteutgifter med om lag 2-5 mill. kroner pga. lavere flytende rente.
- Lavere utbytte fra Agder Energi AS 2021 med om lag 4 mill. kroner. «Normalt nivå» på 6,5 mill. kr. fra 2022.

Eiendomsskatt med:

- Videreføre en skattesats på 5 o/oo fra 2021, som vil medføre om lag 6 mill. kroner i økte driftsinntekter pr. år.

Utviklingsalternativ 2 – Ikke bygge ny barneskole, men likevel endre skolestrukturen.

Gjennomføre et lavere investeringsnivået på minst 240 mill. kroner, enn forutsatt i vedtatt handlingsplan og økonomiplan for 2020-2023. Det medfører en netto lånegjeld (investeringslån) på omlag 550 mill. kroner i slutten av planperioden.

- Dette medfører ikke bygging av ny barneskole for hele kommunen til 525 elever, som erstatning for fire barneskoler, til en kostnad på 257 mill. kroner innen høsten 2023.
- Endre skolestrukturen fra høsten 2023 ved å legge ned alle fire barneskoler og opprette følgende to barneskoler i eksisterende bygninger i sentrum (skisse, som må nærmere utredes og kvalitetssikres):
 - Barneskole 1-4 klasse ved Tvedestrand barneskole
 - Barneskole 5-7 klasse ved Tvedestrand gamle videregående skole
 - Ombyggingskostnader innenfor en ramme på 15-20 mill. kroner (ramme, ikke beregnet, svært usikkert tall!).

Fokus på stram og effektiv kommunal drift med:

- Omstillinger, omorganiseringer, effektivisering og kutt som skal gi ca. 11 mill. kroner lavere driftsbudsjett i slutten av planperioden, alternativt 3 mill. kroner lavere, dvs.

8 mill. kroner. Ha et sterkere fokus på hva som er «godt nok» i forhold til tjenestenivået og kvaliteten.

- Strukturendringen innenfor barneskole og barnehage som skal gi ytterligere ca. 9,5 mill. kroner lavere driftsbudsjett i slutten av planperioden.
- Økte driftsutgifter som følge endret tjenestenivå innenfor m.a. helse- og omsorgssektoren og sosiale ytelser med minst 4 mill. kroner fra 2021, dekkes innenfor vedtatt total driftsramme med omprioriteringer, effektivisering, økt realvekst i frie inntekter, økte eiendomsskatteinntekter og lavere netto renteutgifter.

Finans og utbytte med:

- Lavere netto renteutgifter med om lag 2-5 mill. kroner pga. lavere flytende rente.
- Lavere utbytte fra Agder Energi AS 2021 med om lag 4 mill. kroner. «Normalt nivå» på 6,5 mill. kr. fra 2022.

Eiendomsskatt med:

- Videreføre en skattesats på 5 o/oo fra 2021, som vil medføre om lag 6 mill. kroner i økte driftsinntekter pr. år.

2.3 Satsningsområder

Utviklingsalternativ 1

- Gjennomføre utviklings- og omstillingsprosjektet av den kommunale organisasjonen og tjenesteproduksjonen i tråd med vedtatt plan. Stort fokus på mest mulig effektiv drift av kommunens tjenester med fokus på innovasjon og utvikling i planperioden. Ha et sterkere fokus på hva som er «godt nok» i forhold til tjenestenivå og kvalitet.
- Salg av næringsområder ved A 67 Tvedestrand næringspark og fortsette å ha et sterkt fokus på næringsutvikling gjennom å gjennomføre de tiltakene som er nedfelt i strategisk næringsplan for kommunen.
- Gjennomføre bygging ny og fremtidsrettet barnehage i sentrum ved Bronsbu som er ferdig innen 01.08.2022 for 6 avdelinger. Dette som erstatning for 3 barnehager i sentrum (Skriverstua, Villa utsikten og Bøklia) og noe utvidet volum.
- Utvikle et «konsept» for salg av de gamle barnehagebyggene i sentrum inkl. Middelskolen i planperioden, som en del av byutviklingen.
- Planlegge og bygge ny og fremtidsrettet barneskole i sentrum med infrastruktur ved Lyngmyr som er ferdig innen 01.08.2023 for 525 elever. Dette blir en ny felles barneskole for hele kommunen, som medfører nedleggelse av de 4 barneskolene (Tvedestrand, Holt, Songe og Dypvåg).
- Utvikle et «konsept» for salg av de gamle skolebygningene i planperioden, som en del av byutviklingen.
- Eventuell ny barnehage for Holt-området vurderes nærmere etter 2024.
- Gjennomføre bygging av 8 boliger for utviklingshemmede samlokalisert i sentrum ved Lyngmyr som er ferdig innen 01.09.2021, og etablere et tjenestetilbud i boligene.

- Kjøpe og overta bygning og tomt for gamle videregående skole ved Lyngmyr i 2020. Utvikle en plan for bruk av bygget innen sommeren 2020.
- Reparasjon av tak på Holt kirke.
- Infrastrukturinvesteringer i vann- og avløp i forbindelse med de andre investeringene.
- Avslutte mulighetsstudiet for Tjennaområdet (Byløft 2) i planperioden som en del av byutviklingen.
- Starte opp arbeide og avslutte arbeidet med revisjon av kommunedelplan for kystsonen, samt reguleringsplan for Lyngør, innen 2021.
- Utvikle en ny lokal strategi for klima og miljø innen 2021-2022.
- Starte opp arbeide med planlegging for utvikling av havneområdet i byen i planperioden i nært samarbeid med Tvedestrand Vekst AS.
- Være med å finansiere nytt lokale for interkommunal legevakt og Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH) som trolig tas i bruk i planperioden.
- Sterkt fokus på utviklingsprosjekter primært i privat regi i hele kommunen (gjennom utbyggingsavtaler).
- Gjennomføre prosjektet «Aktiv rast» med positiv profilering av kommunen.
- Utrede i planperioden fremtidig behov for helse- og omsorgstjenester med utgangspunkt i demografiutviklingen.
- Andre mindre prosjekter med særlig vekt på rehabilitering og vedlikehold.

Utviklingsalternativ 2

- Gjennomføre utviklings- og omstillingsprosjektet av den kommunale organisasjonen og tjenesteproduksjonen i tråd med vedtatt plan. Stort fokus på mest mulig effektiv drift av kommunens tjenester med fokus på innovasjon og utvikling i planperioden. Ha et sterkere fokus på hva som er «godt nok» i forhold til tjenestenivå og kvalitet.
- Salg av næringsområder ved A 67 Tvedestrand næringspark og fortsette å ha et sterkt fokus på næringsutvikling gjennom å gjennomføre de tiltakene som er nedfelt i strategisk næringsplan for kommunen.
- Gjennomføre bygging ny og fremtidsrettet barnehage i sentrum ved Bronsbu som er ferdig innen 01.08.2022 for 6 avdelinger. Dette som erstatning for 3 barnehager i sentrum (Skriverstua, Villa utsikten og Bøklia) og noe utvidet volum.
- Utvikle et «konsept» for salg av de gamle barnehagebyggene i sentrum en del av byutviklingen. Middelskolen kan være aktuell å beholde til fortsatt kommunal bruk.
- Endre skolestrukturen fra høsten 2023 ved å legge ned alle fire barneskoler og opprette følgende to barneskoler i eksisterende bygninger i sentrum (skisse, som må nærmere utredes og kvalitetssikres):
 - Barneskole 1-4 klasse ved Tvedestrand barneskole
 - Barneskole 5-7 klasse ved Tvedestrand gamle videregående skole

- Ombyggingskostnader innenfor en ramme på 15-20 mill. kroner (ramme, ikke beregnet, svært usikkert tall!).
- Denne skissen til løsning utredes og kvalitetssikres nærmere i løpet av 2020-2021.
- Eventuell ny barnehage for Holt-området vurderes nærmere etter 2024.
- Gjennomføre bygging av 8 boliger for utviklingshemmede samlokalisert i sentrum ved Lyngmyr som er ferdig innen 01.09.2021, og etablere et tjenestetilbud i boligene.
- Kjøpe og overta bygning og tomt for gamle videregående skole ved Lyngmyr i 2020.
- Reparasjon av tak på Holt kirke.
- Infrastrukturinvesteringer i vann- og avløp i forbindelse med de andre investeringene.
- Avslutte mulighetsstudiet for Tjennaområdet (Byløft 2) i planperioden som en del av byutviklingen.
- Starte opp arbeide og avslutte arbeidet med revisjon av kommunedelplan for kystsonen, samt reguleringsplan for Lyngør, innen 2021.
- Utvikle en ny lokal strategi for klima og miljø innen 2021-2022.
- Starte opp arbeide med planlegging for utvikling av havneområdet i byen i planperioden i nært samarbeid med Tvedestrand Vekst AS.
- Være med å finansiere nytt lokale for interkommunal legevakt og Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH) som trolig tas i bruk i planperioden.
- Sterkt fokus på utviklingsprosjekter primært i privat regi i hele kommunen (gjennom utbyggingsavtaler).
- Gjennomføre prosjektet «Aktiv rast» med positiv profilering av kommunen.
- Utrede i planperioden fremtidig behov for helse- og omsorgstjenester med utgangspunkt i demografiutviklingen.
- Andre mindre prosjekter med særlig vekt på rehabilitering og vedlikehold.

2.4 Handlingsregler og finansielle nøkkeltall

Ifølge den nye kommunelovens § 14-2, punkt c, skal kommunestyret fastsette finansielle måltall for kommunens økonomi, og som det skal styres etter. Loven inneholder ikke noen klare føringer til hvilke måltall som kan være aktuelle og hvilke nivå de skal ligge på. Dette definerer kommunestyret med utgangspunkt i kommunelovens § 14-1 som setter tydeligere krav til at kommunen skal forvalte økonomien, slik at den økonomiske handleevnen blir ivare tatt over tid.

I gjeldende budsjett og økonomiplan ble det tatt inn følgende vurderinger på aktuelle finansielle måltall:

- Netto driftsresultat i % av driftsinntektene
- Disposisjonsfond i % av driftsinntektene
- Netto lånegjeld (investeringslån) i % av driftsinntektene

- Netto finans i % av driftsinntektene
- Arbeidskapital i % av driftsinntektene

Alternativ til % av driftsinntektene, kan det være aktuelt å fastsette et kronenivå på flere av disse 5 måltallene.

Det ble i gjeldende budsjett og økonomiplan skissert 3 alternative handlingsregler med ulike nivåer:

- Lite handlingsrom (rødt)
- Moderat handlingsrom (gult)
- Større handlingsrom (grønt)

Nivåene innfor det ulike handlingsrommene må også drøftes og vurderes ved valg av alternativer. Med de nivåene som var skissert i gjeldende budsjett og økonomiplan viste analysen at kommunen hadde et lite handlingsrom (rødt) på de 3 første finansielle måltallene, mens det 4 måltallet lå innenfor moderat handlingsrom (gult).

Når det gjelder netto driftsresultat korrigert for bruk og avsetning til budne driftsfond og størrelsen på disposisjonsfond viser en *foreløpig prognose* (usikker) følgende tallstørrelser med utgangspunkt i gjeldende budsjett og økonomiplan, ny justerte forutsetninger for utviklingsalternativ 1 og 2 følgende tallstørrelser:

Tekst	B-2020	ØP-2021	ØP-2022	ØP-2023	ØP-2024
Netto driftsresultat korrigert for bundne fond og inndekning av underskudd for 2019 jfr. gjeldende budsjett og økonomiplan	-5 481	-2 251	-2 691	-1 728	489
Disposisjonsfond korrigert for dekning av underskudd for 2019 jfr. gjeldende budsjett og økonomiplan	14 777	12 526	9 835	8 107	8 596
Netto driftsresultat korrigert for bundne fond og inndekning av underskudd for 2019 jfr. korrigerede og endrede forutsetninger i <i>utviklingsalternativ 1</i>	-5 481	-3 251	309	1 772	4 489
Disposisjonsfond korrigert for dekning av underskudd for 2019 jfr. korrigerede og endrede forutsetninger i <i>utviklingsalternativ 1</i>	14 777	11 526	11 835	13 607	18 096
Netto driftsresultat korrigert for bundne fond og inndekning av underskudd for 2019 jfr. korrigerede og endrede forutsetninger i <i>utviklingsalternativ 2</i>	-5 481	-3 251	309	5 272	12 489
Disposisjonsfond korrigert for dekning av underskudd for 2019 jfr. korrigerede og endrede forutsetninger i <i>utviklingsalternativ 2</i>	14 777	11 526	11 835	15 335	23 335

Dersom kommunen får et underskudd i 2020 f.eks. på omlag 7,5 mill. kroner vil dette måte dekkes inn fra disposisjonsfondet i 2020, og fondets størrelse vil i ovennevnte tabell bli tilsvarende redusert fra 2020 og utover.

Kommunedirektøren legger opp til i denne handlingsplanen følgende fire finansielle måltall i kroner og ikke i prosent.

- Netto driftsresultat korrigert for bruk og avsetning til budne driftsfond
- Disposisjonsfond
- Netto lånegjeld (investeringslån)
- Netto finans (netto renter og avdrag)

Det legges inn noe lavere og mere realistiske måltallparameter, som er tilpasset det som har vært «virkeligheten» i Tvedestrand over mange år, enn det som var skissert i gjeldende budsjett og økonomiplan. Følgende forslag legges til grunn:

Finansielle måltall	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat korrigert for budne driftsfond	< 2 mill. kr	2 - 8 mill. kr	> 8 mill. kr
Disposisjonsfond	< 10 mill. kr	10-25 mill. kr	> 25 mill. kr
Netto lånegjeld	> 600 mill. kr	450-600 mill. kr	< 450mill. kr
Netto finansutgifter	> 35 mill. kr	25-35 mill. kr	< 25 mill. kr

Det er valgt å legge seg på måltall i kroner og ikke i prosent. De aktuelle måleparameterne er tatt utgangspunkt i tallstørrelser som er målt opp mot kommunens samlede driftsinntekter og utgiftsnivå på tjenestene, samt anbefalte nivåer tilpasset Tvedestrand. De kan selvsagt diskuteres om disse skal ligge på dette nivået.

Med utgangspunkt i gjeldende budsjett og økonomiplan, justert og korrigert utviklingsalternativ 1 og 2 viser de følgende resultater:

Finansielle måltall korrigert for inndekning av underskudd 2019 jfr. gjeldende budsjett og økonomiplan - Status år 2020 og 2024	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat korrigert for budne driftsfond	2020 og 2024		
Disposisjonsfond	2024	2020	
Netto lånegjeld	2024	2020	
Netto finansutgifter	2024	2020	

Finansielle måltall korrigert for inndekning av underskudd 2019, jfr. endrete forutsetninger i utviklingsalternativ 1 - Status år 2020 og 2024	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat korrigert for budne driftsfond	2020	2024	
Disposisjonsfond		2020 og 2024	
Netto lånegjeld	2024	2020	
Netto finansutgifter	2024	2020	

Finansielle måltall korrigert for inndekning av underskudd 2019, jfr. endrete forutsetninger i utviklingsalternativ 2 - Status år 2020 og 2024	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Større handlingsrom
Netto driftsresultat korrigert for budne driftsfond	2020		2024
Disposisjonsfond		2020 og 2024	
Netto lånegjeld		2020 og 2024	
Netto finansutgifter		2020 og 2024	

Når det gjelder netto lånegjeld (investeringslån) er det en klar målsetning i utviklingsalternativ 1 at den ikke skal økes etter 2023, maksimalt 750 mill. kroner. Det forutsettes da at nye låneopptak fra 2024 maksimalt skal ligge på et nivå som er på 50-75 % av det kommunen utgiftsfører i avdrag på investeringslån.

Hvilke finansielle måltall som skal legges til grunn som handlingsregler vil være opp til kommunestyret å fastsette ved behandlingen av Handlingsplanen for 2021-2024.

2.5 Kommunedirektørens vurdering av alternativene

Alternativene som er skissert viderefører begge etter kommunedirektørens vurdering et «utviklingsalternativ», men med ulik hastighet og løsning vedrørende felles barneskole for hele kommunen.

De to alternativene har forskjellig økonomisk risikonivå, jfr. punkt om handlingsregler og finansielle måltall.

Gjeldende budsjett og økonomiplan med sine forutsetninger viser at kommunen på alle finansielle måltall ligger i rød sone (lite handlingsrom) i 2024.

Utviklingsalternativ 1 viser i 2024 med sine forutsetninger at kommunen ligger i rød sone (lite handlingsrom) på lånegjeld og netto finansutgifter, og i gul sone (moderat handlingsrom) på netto driftsresultat og disposisjonsfond.

Utviklingsalternativ 2 viser i 2024 med sine forutsetninger at kommunen ligger i gul sone (moderat handlingsrom) på disposisjonsfond, lånegjeld og netto finansutgifter, og i grønn sone (større handlingsrom) på netto driftsresultat.

Det vil være opp til kommunestyret å ta stilling til hvilke alternativ til finansielle nøkkeltall som skal legges til grunn i Handlingsplanen og økonomiplanen.

Etter kommunedirektørens vurdering er det ikke et alternativ å ikke endre skolestrukturen, da den på mellomlang og lang sikt vil gi det dårligste resultatet på kommunens økonomi og tjenestene innenfor skolesektoren. Spørsmålet er om ny barneskole for hele kommunen skal bygges i denne planperioden eller etter denne planperioden, og i mellomtiden, f.eks. i en 10 års periode, bruke eksisterende skolebygninger i sentrum til barneskole med noen mindre investeringer i uteområdene og bygningene, samtidig som kommunen bygger opp sitt disposisjonsfond gjennom positive netto driftsresultater.

Kommunestruktur

Regjeringen skriver følgende om det videre arbeid med kommunestrukturen i kommune-proposisjonen for 2021:

«Staten har et overordnet ansvar for å sørge for å organisere forvaltningen på en slik måte at alle innbyggere i landet, uansett bosted, har tilgang på gode og likeverdige offentlige tjenester. Dersom kommunene også i framtiden skal være i stand til å ivareta den viktige rollen i velferdsstaten som de har hatt gjennom hele etterkrigstiden, må arbeidet med å legge til rette for flere kommunesammenslåinger fortsette. I tråd med Stortingets vedtak av 7. desember 2017, er det opp til kommunene selv å bestemme om de ønsker å slå seg sammen med nabokommuner.»

Stortingets vedtak innebærer at det er opp til den enkelte kommune å sørge for en hensiktsmessig og framtidsrettet kommunestruktur.»

Om kommunesammenslåing er et alternativ som kan gi bedre forutsetninger for opprett- holdelse og utvikling av gode tjenester og god samfunnsutvikling i vår kommune og region, må altså besvares av kommunestyret selv.

Eventuelle nye lokale utredningsprosesser må også startes av kommunene selv, det ser ikke ut til at det i de nærmeste årene vil komme statlig initierte prosesser som den Kommunereformen en hadde for få år siden.

Det synes pt. å være lite vilje i regionen til sammenslåing, men negativ økonomisk utvikling kan være det elementet som i størst grad kan endre dette bildet.

3 Vedlegg

Det vises til den vedtatte Kommuneplanens samfunnsdel for 2018-2030, gjeldende Handlingsplan 2020-2023, økonomiplan 2020-2023 og budsjett 2020.

Det vedlegges også delrapport 2 fra arbeidsgruppe 5 i utviklings- og omstillingsprosjektet.